

Anarşı ve Komünizm

Carlo Cafiero

1880

Paris’de merkez bölgesi tarafından düzenlenen bir kongrede, anarşistlere karşı sert tutumu nedeniyle göze çarpan bir konuşmacı şunları söylemişti: “Komünizm ve anarşi birlikte var olamazlar.”

Anarşistlere karşı konuşan başka bir konuşmacı, ekonomik eşitlikten bahsederken daha az sert olsa da şunları söylemişti: “Eğer eşitlik varsa, özgürlük nasıl ihlal edilebilir ki?”

Bana soracak olursanız, her iki konuşmacının da savlarında yanlış olduğunu düşünüyorum.

Özgürlük sahibi olunmadan da yeterince ekonomik eşitlik sahibi olunabilir. Bazı dini cemaatler bunun canlı kanıtıdır, çünkü en eksiksiz eşitlik orada despotizmin yanı sıra mevcuttur. Tam eşitlik, çünkü liderin kendisi de diğerleri ile aynı biçimde giyinir ve diğerleriyle aynı masada yer; kendisini diğerlerinden sadece “diğerlerine emir verme hakkı” ile ayırmak mümkündür. Peki ya “halk devleti”ni destekleyenler? Eğer herhangi bir tür engelle karşılaşmazlarsa, sonunda mükemmel bir eşitliğe ulaşacaklarından eminim, ama aynı zamanda mükemmel despotizme de ulaşacaklardır, çünkü unutmayalım ki, mevcut devletin despotizmi, tüm sermayenin devletin elinden geçtiği ekonomik despotizmi artıracaktır, ve bunların tamamı, yeni devlet için gerekli olan merkezileşme ile katlanacaktır. İşte bu yüzden biz, anarşistler, özgürlüğün de savunucuları olarak, onlara topyekûn bir karşı koyuş öneriyoruz.

Dolayısıyla, söylenenlerin aksine, eşitliğe sahip olsak bile özgürlükten korkuyor olmak için somut nedenlerimiz olabilir; gerçi, gerçek özgürlüğün, yani anarşinin olduğu hiçbir yerde eşitsizlik olamaz.

Son olarak, anarşi ve komünizmin, bir arada bulunmaktan çok, bir arada bulunmaktan var olamazlardı, çünkü bu iki terim, özgürlük ve eşitliğin eş anlamlıları, devrimin gerekli ve birbirinden ayrılmaz ilkeleridir.

İdeal devrimcimiz çok yalın ve sadedir, bunu ileride de göreceğiz. O da, kendinden öncekiler gibi, bu iki ilkeden güç alıyor: özgürlük ve eşitlik. Sadece küçük bir fark var.

Her türden gerinin, tüm zamanlarda olduğu gibi, özgürlük ve eşitlikten kaçınmasına bir tepki olarak, bu iki terimin yanına gerçek değerlerinin bir ifadesini yerleştirmek bilge ve erdemlice olur.

Böylece, bu iki ilkeye sığınıyoruz; özgürlük ve eşitlik, önemi belirsiz olmayan iki eşdeğere, ve diyoruz ki: “Özgürlüğü yani anarşiyi, ve eşitliği yani komünizmi istiyoruz.”

Anarşi, günümüzde mücadele ediyor ve savaşıyor, tüm otoritelere, tüm iktidarlara ve tüm devletlere karşı. Gelecekteki toplumlarda, anarşi, her tür otoritenin, her tür iktidarın, herhangi bir devletin yeniden var olmasına karşı bir savunma olacaktır: sadece kendi ihtiyaçları, zevkleri ve beğenilerinin yönlendirmesi ile özgürce yaşayan bireyin, tüm özgürlüğü, diğer özgür insanlar ile dayanışma amacıyla birleşir; komünündeki veya mahallesindeki diğer insanlar ile federatif şekilde olan ortaklığın kendiliğinden gelişimi; kendi kendilerine yeten ve diğerleri ile dayanışma içerisinde olan komünlerin, coğrafi olarak, bölgesel olarak, kıtasal olarak tüm insanlık çapında dayanışması ve birleşmesi.

Bugün bizi en çok meşgul eden mesele; komünizm, yani ideal devrimcimizin ikinci noktası.

Komünizm de günümüzde hala mücadelededir; otoritelerin yıkımı değildir belki, ama insanlık adına dünya üzerinde var olan bütün servetlerin halk için geri alınmasıdır. Geleceğin toplumunda, komünizm mevcut tüm servetlerden, herkesin şu ilkeye göre yararlanmasıdır; “herkesten yeteneğine göre emek, herkese ihtiyacı kadar tüketim”.

Tüm serveti geri alıp tüm servetten yararlanmayı, bize göre halkın kendisinin yapması gerektiğini belirtmek isteriz ve bu, muhaliflerimize yani otoriter ve devletçi komünistlere cevabımızdır. Halk, insanlık, mülkiyeti ele geçirip kendi ellerinde tutabilme yetisine sahip olmaması gereken bireylerden oluşur [bizler bu noktaya kadar katılıyoruz], bu nedenle, [onlar] bir egemen sınıfın, ortak servetin temsilcilerinin kurulması gerektiği sonucuna varıyorlar. Ancak biz bu görüşü paylaşmıyoruz. Hiçbir aracı, hiçbir temsilci, kendinden başka kimseyi temsil etmez! Eşitliğin temsilcisi olamaz, özgürlüğün temsilcisi de olamaz! Yeni hükümet veya yeni devlet bunu sağlayamaz, ister halkçı olsun ister demokratik, devrimci veya geçici olsun, bunu kesinlikle sağlayamaz.

Tüm dünyaya yayılmış olan ortak servet, insanlığın bütününe ait olan tüm haklar, kendini bu serveti kullanacak düzeyde [ve o hakka sahip] olarak gören herkes tarafından ortak kullanılacaktır. Böyle bir bölgenin [düşüncenin] insanları, dünyadaki toprakları, makineleri, atölyeleri, evleri vb. ortaklaşa kullanacak ve ortak olan herkesle dayanışma içerisinde olacak. İnsanlığın her bir parçası, burada fiilen ve doğrudan, insanlığın tüm servetinin bir parçası üzerindeki haklarını kullanacaklardır. Fakat Pekinli

bir kişi, bu topraklara gelirse, kendini diğerkleriyle aynı haklara sahip bulacaktır: Pekin’de olduğu gibi, oranın tüm zenginliklerinden diğerkleriyle birlikte, onlar gibi yararlanacaktır.

Böylece, anarşistleri topluluklara [kurumlara] ait [özel, paylaşılabilir] mülk atfetmek istediğı için [ki bu doğru değıl] kınayan konuşmacının kafası [eğer bunları duysaydı] oldukça karışmış olacaktı. Devleti çok sayıda organize küçük bölgeyle değıştirmek için yok etseydik, bu daha kullanışlı olmaz mıydı! Canavarı öldürmek için tek baş yerine, onu oyalamak için binlerce baş! [Burada kastedilen şey reformizm olarak algılanmamalı, tek büyük bir devletin otoritesiyle başa çıkmamanın, onlarca küçük bölgenin otoritesiyle başa çıkmaktan daha zor olduğu anlatılmış. Takdir edersiniz ki, hiçbir anarşistin özerk otoriter bölgeler kurmak gibi bir isteğı yoktur.]

Hayır, bunu daha önce de söyledik ve söylemekten de vazgeçmeyeceğiz: hiçbir zaman [sözde] gerçeğin üstatları haline gelen arabulucular, komisyoncular veya yardımcılar olamaz: var olan tüm ortak servetin doğrudan insanların kendileri tarafından geri alınmasını, kendi güçlü [becerikli] ellerinde tutmasını, ve insanların üretim-tüketim için, bundan en iyi şekilde yararlanmaya karar vermelerini istiyoruz.

Fakat insanlar bizlere şunu soruyorlar: komünizm uygulanabilir mi? Bireylerden vermek istediklerinden daha fazla emek talep etmeden, herkesin istediğı miktarda alma hakkına sahip olacağı kadar ürünümüz olacak mı?

Buna cevabımız: evet. Elbette, bu prensibi uygulayabiliriz: “herkesten yeteneğine göre emek, herkese ihtiyacı kadar tüketim”, çünkü gelecekteki toplumlarda üretim o kadar bol olacak ki, tüketimi sınırlamaya ya da insanlardan istedikleri veya verebileceklerinden daha fazla emek talep etmeye gerek kalmayacak.

Şu anda, gelecekteki üretimdeki muazzam büyümeyi hayal bile edemeyiz, ancak ona neden olacak şeyleri inceleyerek tahmin edebiliriz. Bu nedenler üç maddede özetlenebilir:

1. İnsan faaliyetlerinin farklı dallarındaki işbirliğinin uyumu, bugünün rekabete dönüşen mücadelesinin yerini alacak.

2. Her türlü makinenin büyük ölçekte üretime katılımı.

3. Zararlı veya yararı olmayan üretimin kaldırılmasıyla kolaylaştırılan emek ve hammaddelerin önemli ölçüde korunması.

Rekabet ve kavganın temel ilkeleri olduğu kapitalist üretimin mottosu şudur: “Mors tua vita mea”, yani senin ölümün benim hayatta kalmamı sağlar. Birinin iflası diğerkinin servetini yaratır. Ve bu acımasız mücadele, ulus ile ulus, bölge ile bölge, birey ile birey, işçiler ve kapitalistler arasında gerçekleşiyor. Bu kanlı bir mücadele, çok yönlü bir savaş; birinden diğerkine, gruplara, ekiplere ve ordu birliklerine.. Bir işçi, bir diğerkinin kaybettiğı yerde iş buluyor; bir veya birçok endüstrinin, diğerk endüstrilerin çöküşüyle gelişiyor olması gibi.

Peki! Geleceğin toplumunda, kapitalist üretimin şu bireyci ilkesinin, “her bireyin kendisi dışındaki herkese karşı olmasının”, toplumsallığın gerçek ilkesi ile ne zaman değıştirileceğini düşünün: “hepimiz birimiz, birimiz hepimiz için”, bununla birlikte üretim sonuçlarında köklü değışimler olmayacak mıdır? Üretimdeki büyümenin ne kadar muazzam olacağını hayal edin, her bir insanın diğerklerine karşı düşmanca savaşması yerine onlarla dayanışma içinde olması. On erkeğin kolektif çalışmasının sonuçlarına ulaşmak, tek başına çalışan bir erkek için kesinlikle imkansızdır, bugün birbirlerine karşı düşmanca çalışan tüm erkeklerin, gelecekteki büyük ölçekli işbirliğinin sonuçları ne kadar da büyük olacaktır?

Peki ya makineler? Bu güçlü üretim ve iş yardımcıları, şu an günümüzde çok verimli gözükseler de, geleceğin toplumlarındaki [gelişmiş] halleri ile kıyaslayacak olursak, şu an oldukça verimsizlerdir.

Günümüzde makineler, çoğunlukla kapitalistlerin cehaletine maruz kalmaktadır, fakat yine de bir çoğunun ilgisini çekmektedir. Şu an kim bilir kaç makine, sermayedarlara kâr sağlamadığı için kapalı halde bekliyor?

Örneğin, bir kömür madenciliğı şirketi, işçilerin can güvenliğini korumak ve madencilerin saftlara inmesine yardımcı olmak için pahalı araçlar inşa edip büyük masraflar altına girer mi? Belediye, bu açıklık çeken insanların artı değeri, yoksula verilen sadaka gibi görmekteyken, kayaları kırabilecek bir makine getirir mi? Pek çok keşif, bu kadar çok bilimsel çalışma, kapitalistlere yeterince kâr getirmediğı için göz ardı edilmiştir.

İşçinin kendisi, günümüzde haklı olarak makinelerin düşmanıdır, çünkü makineler onları canavarca işlevsiz hale getirmek, aç bırakmak, aşağılamak, işkence etmek, ezmek için geliyor. Ve aslında tam tersine, artık makinelerin yapacağı işleri yapmayacak olan insanların, makinelerin sayılarını artırmak konusunda ilgisi ne kadar büyük olacaktır; aksine [makineler], [insanların hepsinin] hizmetinde olurlar, onlara yardım ederler ve refahları için çalışırlar!

Son olarak, emeğin üç unsuru üzerinde yapılacak olan büyük tasarrufları da hesaba katmak gerekir: bugün kesinlikle boşa harcanan iş gücü, üretim araçları ve hammadde, çünkü kesinlikle işe yaramaz şeylerin üretimi için kullanılıyorlar, tabi insanlığın zararına olmadıkları zamanlarda.

Gemiler, kaleler, toplar ve tüm bu saldırı/savunma silahlarını, cephaneleri üretmek için bugün kara ve deniz orduları tarafından kaç işçi, ne kadar üretim aracı ve hammadde kullanılıyor! Bu enerjinin ne kadarı kibir ve kötü niyetten başka hiçbir şeye hizmet etmeyen gereksiz nesneler üretmek için boşa harcanıyor!

Ve tüm bu iş gücü, tüm bu üretim araçları ve tüm hammadde endüstri için kullanıldığında, üretime hizmet edecek nesnelerin üretimi için kullanıldığında, üretimde ne müthiş bir gelişim göreceğiz!

Evet, komünizm mümkündür! Elbette herkesin kendi iradesine göre gerçekleşmesi uygundur ve ancak buna izin verilebilir, çünkü herkes için uygun olacaktır. Artık kimsenin vermek istediğinden daha fazla emek talep etmemiz gerekmeyecek, çünkü yarın için her zaman yeterli ürünümüz olacak.

Ve bu verimlilik, bolluk, bereket sayesinde; emek, o berbat köleleştirme karakterini kaybedecek; ahlaki ve fiziksel ihtiyaçlar gibi, örneğin öğrenim görmek, düşünmek, doğa ile yaşamak gibi hayati olan cazibeleri bırakacak.

Bu, sadece komünizmin mümkün olduğunun beyanı değildir; gerekli olduğunun da göstergesidir. Sadece komünist olmakla kalmıyoruz; komünist olmalıyız, yoksa devrimin amacını kaybetme tehlikesini göze almış oluruz.

Gerçekte, üretim araçlarının ve hammaddelerin kolektifleştirilmesinden sonra, emek ürünlerinin bireysel olarak dağıtımını korursak, kendimizi nasıl daha fazla para biriktirebileceğimizi düşünürken buluruz, daha sonra az ya da çok zenginlik birikimi, az ya da çok hak etme, ya da daha doğrusu bireylerin yeteneğine göre dağılım ve tüketimine göz yumarken bulacağız [kısacası Cafiero emeğin metalaşmasının yani “para”nın ortadan kalkmamasının yeniden kapitalizme neden olacağını anlatmıştır burada]. Böylece eşitlik ortadan kalkar, çünkü daha fazla servet biriktirmeyi başaranlar zaten diğerlerinin üzerine çıkmış olacaktır. Karşı-devrimcilerin miras hakkını [yeniden] tesis edebilmek için artık bir adımdan fazla gideceği yol kalmayacaktır. Ve aslında, tanıdığım bir sosyalist duydum, “sözde devrimci”, bu kişi emek ürünlerinin bireysel olarak dağıtımını destekleyen ve bu ürünlerin miras yoluyla aktarılmasında hiçbir dezavantaj görmediğini söyleyen biri: ona göre, bunun herhangi bir yankısı [negatif geri dönüşü] olması pek mümkün değilmiş. Toplumda bu şekilde zenginlik biriktiren kişileri ve bunun miras yolu ile aktarılmasıyla elde edilen sonuçları yakından bilenlerimiz için bu konuda hiçbir şüphe yoktur.

Ancak ürünlerin [emek ürünlerinin] bireysel olarak dağıtılması sadece bireyler arasındaki eşitsizliği değil, aynı zamanda farklı çalışma biçimleri arasındaki eşitsizliği de yeniden tesis edecektir. Yakın zamanda “temiz” ve “kirli” işlerin, “asil” ve “korkunç” işlerin yeniden ortaya çıktığını görürüz: birincisi zenginler tarafından yapılacak, ikincisi ise fakirler tarafından yapılacak. Bu yüzden, bir insanı kendisi ve diğerleri için bu ve bunun gibi bir faaliyete adamaya iten tutku ve tat da kalmayacaktır: kişisel çıkar ve belirli bir meslekte daha fazla kazanma umuduna dönüşecektir. Bu şekilde tembellik ve titizlik, hak ve haksızlık, iyi ve kötü, kötülük ve erdem, sonuç olarak bir yandan “ödül” diğer yandan da hukuk, hakim, yandaş ve hapisane yeniden ortaya çıkacaktır.

Adalet duygusunu savunurken onunla çelişen “sosyalistler” de var, onlar emek ürünlerinin bireysel olarak atfedilmesi fikrine de oldukça bağlılardır.

Garip bir yanılsama! Büyük ölçekli üretimin ve makinelerin büyük ölçekli uygulanmasının gerekliliğini omuzlarımıza yükleyen kolektif çalışma ile, önceki nesillerin eserine hizmet eden modern emeğin bu sürekli büyümeye olan eğilimi ile -parçaların dağıtımının kime, nasıl olacağını nasıl belirleyeceğiz? Bu kesinlikle imkansız ve rakiplerimiz bunu çok iyi biliyorlar [burada kolektivist anarşistler kastediliyor, emek çeki kavramı üzerinden anarşist komünizmin eleştirel yaklaşımı], sonra da “çalışmak için harcanan

saatleri dağıtım için temel olarak alacağız” diyorlar, ama aynı zamanda bunun haksızlık olacağını da itiraf ediyorlar, çünkü [örneğin] Pierre’in üç saatlik emeği, Paul’un beş saatlik emeğine denk geliyor olabilir.

Eskiden kendimizi “kolektivist” olarak tanımlardık, çünkü bu bizi bireycilerden ve otoriter-komünistlerden ayıran kelimeydi; ama sonuçta hepimiz oldukça basit bir biçimde otorite karşıtı komünistlerdik ve kendimizi “kolektivist” olarak tanımlarken, bu tanım ile üretim araçlarımızın, hammadde ve kolektif çalışmanın ürünlerini ayırt etmeden hepsinin bir araya getirilmesi gerektiği fikrimizi ifade ettiğimizi düşündük.

Ama, bir gün, geçmişin hatalarını diriltip filizlenen yeni sosyalistler gördük, kendi felsefelerini bu soruya dayandırıyor ve kendilerini bu şekilde ayırt ediyorlardı, kendilerini aşağıdaki tezin havarileri yapmışlardı:

“Kullanın” diyorlardı, “değeri ve üretim değeri [sistemi] kullanın. Kullanım değeri, kişisel ihtiyaçlarımızı karşılamak için kullandığımız değerdir: içinde yaşadığımız ev, tükettiğimiz yiyecekler, kıyafetler, kitaplar vb.; ve üretim değeri ise üretmek için: atölye, barakalar, ahır, depo, üretim araçları ve makineler, güneş, hammadde vb. Bireyin ihtiyaçlarını karşılamaya hizmet eden birincisi bireyle ilişkilendirilmelidir,” diyorlar, “herkesin üretmesine yardımcı olan ikincisi ise, ortaklaşa sahiplenilmelidir.”

Bu yeni keşfedilen -ya da daha doğrusu gerektiğinde yenilenen- ekonomik teoridir.

Fakat size soruyoruz, makineleri besleyen karbona, onu yağlamak için kullanılan yağa, etrafı aydınlatan yağa [atölye içerisindeki gaz lambası örneğin], “üretim değeri” unvanını veren siz, neden aynı unvanı ekmeğe, yediğimiz ete, salataya dökmek için kullandığımız yağa, kendi işlerimizi [veya evimizi] aydınlatan yağa vermeyi reddediyorsunuz, tüm bu yardımlaşma, yaşam ve çalışma makinelerin en iyisi, tüm makinelerin atası olan “insanlığın” [tamamının refahı] için değil midir?

Üretim değeri olarak çayırları, inekleri ve atları içinde barındıran ahırları sınıflandırıyorsunuz da, tüm hayvanların en muhteşemi (insanlar) için var olan evleri ve bahçeleri neden dışarıda bırakıyorsunuz?

Mantığınız nerde sizin?

Ayrıca, kendinizi bu teorinin öncüleri olarak düşünen sizsiniz, bu sınırlamanın gerçekte var olmadığını ve [bunu] bugünden resmetmenin zor olup olmadığını gayet iyi biliyorsunuz. Hepimiz hem üretici hem de tüketici olduğumuz zaman tamamen ortadan kalkacak.

Dolayısıyla, emek ürünlerinin bireysel olarak nitelendirilmesini destekleyenlere yeni bir güç verebilecek olan teori, bu teori değildir. Bu teori sadece şu sonuca neden oldu; devrimci düşüncenin alanını sınırlamak isteyen bu birkaç sosyalistin oynadığı oyunun maskesini düşürdü; gözlerimizi açtı ve bize doğrudan komünist olduğumuzu söylemenin gerekliliğini gösterdi.

Fakat son olarak, muhaliflerimizin komünizme karşı getirdiği tek ciddi itiraza değinelim.

Hepimiz, mecburi bir şekilde komünizm yönünde ilerlediğimizde hemfikiriz, ancak başlangıçta ürünlerin yeterince bol olmayacağı açıktır; herkesin ihtiyacına göre paylama sistemi kurmak ve kaynakları paylara bölmek ve ürünlerin en iyi kısımlarının, her bireyin yaptığı iş miktarına dayalı olarak pay edilmesi gerekecektir.

Bu durumda, gelecekteki bir toplumda, kaynakları paylaştırmaya mecbur olduğumuzda bile, komünist olarak kalmamız gerektiğini söyleriz; bu, paylaşırmanın yararlılığa ve harcanılan emeğe göre değil, ihtiyaçlara göre yapılması gerektiği anlamına gelir.

Aileyi ele alalım, komünizm ile işleyen küçük, örnek bir yapı (anarşist olmaktan çok otoriter-komünist bir durumda, maalesef bu doğru, ama bu, örneğimizde hiçbir değişikliğe neden olmuyor).

Ailede, babanın eve her gün yüz sent, büyük oğulun üç frank, ortanca olanın kırk sent ve en küçüğün günde sadece beş sent getirdiğini varsayalım. Her biri, kazançlarını, parayı idare eden ve evi çekip çeviren anneye getirir. Herkes farklı miktarlar kazanır, ancak akşam yemeğinde herkes kendi iştahına göre yemek yer, katı ve sıkı kurallar eşliğinde yemeği bölüşmek yoktur. Ancak kıtlığın baş gösterdiği kötü günler geldiğinde, evin hanımı, artık akşam yemeği için kimsenin iştahına bakmadan var olanı adaletli şekilde dağıtır. Eldeki ürünü, yemeği, adil paylara bölmek gerekir, ister annenin inisiyatifine göre ister herkesin ortak kararı ile, porsiyonlar azalır. Ama bakın, bu paylaşım kazançlara göre gerçekleşmez, çünkü en bol porsiyonları alan çocuklardır ve en iyi et parçası hiçbir şey kazanmayan yaşlı kadın için ayrılmıştır.

Gıda kıtlığı sırasında bile, aile ihtiyaçlara göre paylama yolunu seçer ve bu prensip ile durumu idare eder. Gelecekte, tüm insanlığın içinde bulunduğu [devasa] ailede, başka türlü mümkün olabilir mi?

Eğer anarşistlerin önünde konuşmuyor olsaydım, bu konuda söylenmesi gereken çok daha fazla şey olacağı gayet açıktır.

Bir kimse, komünist olmadan anarşist olamaz. Gerçekten de, sınırlamaya dair en ufak bir eylem bile, otoriterliğin tohumlarını taşıyacaktır. Ve bunu seri bir şekilde türeyen kanunlar, mahkemeler ve jandarma olmaksızın düşünemeyiz.

Komünist olmalıyız, çünkü komünizm ile birlikte gerçek eşitliği kavrayabiliyoruz. Komünist olmak durumundayız, çünkü kolektivist safsatayı anlayamayan insanlar, Reclus ve Kropotkin yoldaşların da belirttiği gibi komünizmi kusursuz bir şekilde kavrayıp benimseyebiliyorlar. Komünist olmak zorundayız, çünkü bizler anarşistiz, çünkü anarşi ve komünizm devrimin iki hayati ilkesidir.

Anarşist Kütüphane

Carlo Cafiero
Anarşi ve Komünizm
1880

Le Revolte
Çeviri: İbrahim İpek
İngilizce Aslı: Anarchy and Communism

tr.anarchistlibraries.net